

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

กฎหมายรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 ได้บัญญัติความสำคัญเกี่ยวกับสิทธิของบุคคลในกระบวนการยุติธรรม ตามมาตรา 40 ว่าบุคคลย่อมมีสิทธิในกระบวนการยุติธรรม เช่น บุคคลมีสิทธิเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยง่าย สะดวก รวดเร็ว และทั่วถึง ย่อมมีสิทธิที่จะให้คดีของตนได้รับการพิจารณาอย่างถูกต้อง รวดเร็วและเป็นธรรม ผู้เสียหายผู้ต้องหา โจทก์ จำเลย คู่กรณี ผู้มีส่วนได้เสีย หรือพยานในคดีมีสิทธิได้รับการปฏิบัติที่เหมาะสมในการดำเนินการตามกระบวนการยุติธรรม รวมทั้งสิทธิในการได้รับการสอบสวนอย่างถูกต้อง รวดเร็วและเป็นธรรม และการไม่ให้อัยการเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเองในคดีอาญา ผู้ต้องหาหรือจำเลยมีสิทธิได้รับการสอบสวน หรือการพิจารณาคดีที่ถูกต้อง รวดเร็ว และเป็นธรรม โอกาสในการต่อสู้คดีอย่างเพียงพอ การตรวจสอบหรือได้รับทราบพยานหลักฐานตามสมควร การได้รับความช่วยเหลือในทางคดีจากทนายความ และการได้รับการปล่อยตัวชั่วคราว และในคดีแพ่ง บุคคลมีสิทธิได้รับความช่วยเหลือทางกฎหมายอย่างเหมาะสมจากรัฐ และมาตรา 81 “รัฐต้องดำเนินการตามแนวนโยบายด้านกฎหมายและการยุติธรรม” โดยดูแลให้การปฏิบัติและบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมายอย่างถูกต้อง รวดเร็ว เป็นธรรมและทั่วถึง ส่งเสริมการให้ความช่วยเหลือ และให้ความรู้ทางกฎหมายแก่ประชาชน ให้ประชาชนและองค์กรวิชาชีพมีส่วนร่วมในกระบวนการยุติธรรม และการช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมาย ค้ำครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลให้พ้นจากการล่วงละเมิดทั้งโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐ และโดยบุคคลอื่น และต้องอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนอย่างเท่าเทียมกัน ซึ่งจะเห็นได้ว่า การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพต่างๆ เหล่านี้เป็นมาตรฐานที่สูงขึ้น เป็นการคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพที่มีการยกระดับจากปกติมากขึ้น จึงทำให้นักกฎหมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง “ทนายความ” ต้องตระหนักถึงความสำคัญในการอำนวยความสะดวกยุติธรรมตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 40 ให้เกิดผลในทางปฏิบัติ มีสภาพการบังคับได้

อย่างเป็นทางการ

ทนายความ คือ ผู้ที่มีหน้าที่ใช้กฎหมายเป็นตัวแทนของผู้มีอรรถคดี ไม่ว่าจะเป็นที่ทนายความโจทก์ ทนายความจำเลย หรือฐานะอื่นและทำหน้าที่ทนายความภายใต้กรอบของความซื่อสัตย์สุจริต กรอบของมรรยาททนายความ กรอบของวิชาชีพทนายความ และภายใต้การกำกับดูแลขององค์กรวิชาชีพ คือ สมาทนายความ ซึ่งมีหน้าที่ดูแลให้ผู้ประกอบวิชาชีพทนายความอยู่ในกรอบของจรรยาบรรณของทนายความ มีบทลงโทษผู้กระทำความผิด มรรยาททนายความ เช่น ว่ากล่าวตักเตือน การห้ามเป็นทนายความ 3 ปี หรือถ้ากระทำความผิด มรรยาททนายความร้ายแรง ก็จะถูกขับชื่อ เป็นต้น นอกจากนี้ทนายความก็เป็นวิชาชีพอิสระในกระบวนการยุติธรรม ซึ่งผู้ทำหน้าที่ร่วมกับพนักงานสอบสวน อัยการและศาล ในการผดุงความถูกต้องเป็นธรรมของกระบวนการยุติธรรม ให้กระบวนการยุติธรรมดำเนินไปตามกรอบของอำนาจ หน้าที่ภายใต้รัฐธรรมนูญ และกฎหมาย จะเห็นได้ว่า ทนายความ เป็นบุคคลสำคัญที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับอรรถคดีในศาล และยังทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษากฎหมายให้กับประชาชนผู้มีอรรถคดีอีกด้วย เป็นการทำหน้าที่ในฐานะทนายความเพื่อคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน ภายใต้กรอบของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 หรือรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 ซึ่งต่างคุ้มครองสิทธิเสรีภาพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้ต้องขัง ผู้ต้องหา หรือจำเลย ซึ่งมีสิทธิที่จะพบ และปรึกษาทนายความเป็นการเฉพาะตัว มีสิทธิที่จะได้รับการสอบปากคำต่อหน้าทนายความ หรือผู้ที่ได้รับความไว้วางใจ มีสิทธิที่จะต่อสู้ในเรื่องการละเมิดสิทธิมนุษยชน ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ หรือสิทธิเสรีภาพ ดังนั้นทนายความจึงมีความสำคัญเป็นอย่างมาก เป็นผู้ที่ทำให้ประชาชนสามารถเข้าถึงสิทธิต่างๆ ตามรัฐธรรมนูญ และกฎหมายได้ เพราะเหตุว่าผู้ที่บังคับใช้กฎหมาย และอำนวยความสะดวกยุติธรรมในกระบวนการยุติธรรมประกอบด้วย ตำรวจ อัยการ ศาล ซึ่งเป็นบุคลากรภาครัฐ มีเพียงทนายความเท่านั้นที่เป็นวิชาชีพอิสระไม่เป็นข้าราชการ ปลอดภัยจากราชการสั่งงานจากราชการและเป็นอิสระ เพราะฉะนั้นทนายความจึงเป็นวิชาชีพอิสระเพียงสาขาเดียวในกระบวนการยุติธรรม ซึ่งมีส่วนช่วยทำให้กฎหมายมีความศักดิ์สิทธิ์ การรักษากฎหมายมีประสิทธิภาพ และสามารถที่จะทำให้รัฐธรรมนูญในเรื่องสิทธิ เสรีภาพ สิทธิขั้นพื้นฐานตามรัฐธรรมนูญสามารถมีชีวิต สามารถนำไปปฏิบัติ และบังคับใช้ได้อย่างทั่วถึงเท่าเทียม

การดำเนินการกระบวนการยุติธรรมทั้งระบบ ไม่ว่าจะเป็นงานสอบสวน หรืองานพิจารณาคดีของทุกภาคส่วน ทั้งพนักงานสอบสวน อัยการ ศาล และทนายความ จะต้อง

ดำเนินการให้เกิดความถูกต้อง รวดเร็ว และเป็นธรรม ตามกรอบของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 จะทำอย่างไรให้กฎหมายมีความถูกต้อง ครบถ้วนสมบูรณ์ และเท่าเทียม ระหว่างคนมี คนพร้อม และคนด้อยโอกาส ซึ่งมี 2 ส่วน คือ คนที่มีความสามารถที่จะจ้างทนายความเอง ส่วนคนที่ด้อยโอกาสนั้น สภานายความมีนโยบายหลักในการให้ความช่วยเหลือผ่านทางสำนักงานช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมาย ซึ่งได้รับบอุดหนุนจากรัฐบาล เป็นงบช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมาย ในการทำคดีช่วยเหลือประชาชนทั่วประเทศ ต้องจัดทนายความไปร่วมรับฟังการสอบปากคำผู้ต้องหา จำเลย ในคดีอาญา ทั้งเด็กและผู้ใหญ่ทั่วประเทศ โดยมีทนายความอาสา ทนายความอาสาประจำส่วนราชการ ทนายความอาสาาร่วมรับฟังการสอบปากคำเข้ามาทำหน้าที่ด้วยจิตวิญญาณแห่งความเสียสละ ด้วยจิตอาสาที่ต้องการช่วยเหลือประชาชน

สิ่งสำคัญอย่างยิ่งก็คือ จะต้องปลูกฝังให้นักกฎหมายเข้าใจและตระหนักถึงความสำคัญของหลักการนี้ เพื่อให้การตีความเป็นไปด้วยความยุติธรรม ปราศจากซึ่งอคติของบุคคลใดบุคคลหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อความรู้สึกนึกคิดของประชาชน อันเป็นเรื่องสำคัญที่สังคมไทย โดยเฉพาะวงการยุติธรรมไทยจะต้องคำนึงและเข้มแข็งในการสร้างจิตสำนึกแก่นักกฎหมาย เพราะการเป็นนักกฎหมายที่ดี ต้องแสดงให้เห็นเป็นที่ประจักษ์ว่าตนเองพร้อมที่จะยืนหยัดต่อสู้เพื่อความถูกต้องในกระบวนการยุติธรรมของประเทศ พร้อมทั้งจะแสดงความโปร่งใส และรับคำวิพากษ์วิจารณ์ของศาล ซึ่งเป็นอำนาจตุลาการ ที่จะพิเคราะห์ความถูกต้อง และวินิจฉัยตามข้อเท็จจริง และข้อกฎหมายอย่างถูกต้อง รวดเร็ว และเป็นธรรม เพราะถ้าหากในอนาคตนักกฎหมายรุ่นใหม่ไม่รู้จักความถูกต้อง และหลักการใช้กฎหมายที่ ต้องมีคุณธรรมและจริยธรรมอย่างมีมาตรฐานที่เข้มแข็งพอ ประเทศก็จะขาดความยุติธรรมที่สง่างาม ด้วยเหตุนี้ ทนายความซึ่งเป็นวิชาชีพหนึ่งที่ได้วางหลักการและมาตรฐานการถือปฏิบัติของผู้เป็นทนายความว่า จะต้องดำรงไว้ซึ่งหลักการที่จะต้องไม่ก่อให้เกิดการขัดกันซึ่งผลประโยชน์ของทนายความกับตัวความ หรือเข้าไปมีส่วนได้เสียกับคู่ความฝ่ายตรงข้าม ซึ่งเป็นหลักใหญ่และสำคัญสำหรับการรักษามรรยาททนายความที่ทนายความยึดถือปฏิบัติตลอดมา ดังนั้นสภานายความในฐานะองค์กรดูแลผู้ประกอบการวิชาชีพทนายความ ซึ่งเป็นวิชาชีพต้นทางหลักของการอำนวยความสะดวก ความเป็นธรรมสู่ประชาชนโดยตรง เข้าถึงและรับรู้ปัญหาของประชาชนอย่างแท้จริง ทนายความมีหน้าที่ค้นหาความจริง ข้อเท็จจริง พยานหลักฐาน เพื่อให้ผู้กระทำความผิดได้รับการลงโทษ และผู้บริสุทธิ์ได้รับความเป็นธรรม สร้างบรรทัดฐานทางกฎหมายให้มีความศักดิ์สิทธิ์ และ

เป็นที่เชื่อถือ เชื่อมั่นของประชาชน ภาวะผู้นำมีความสำคัญอย่างยิ่งในสถานการณ์ของโลกปัจจุบัน ซึ่งมีนักวิชาการได้เสนอความคิดเห็นไว้หลากหลาย และสอดคล้องกัน ดังเช่น Owen (2001 p. 263), ไชยา ภาวะบุตร (2555, หน้า 4) ว่า ภาวะผู้นำ หมายถึงการใช้อิทธิพลเหนือผู้อื่น การโน้มน้าว การสร้างค่านิยม และความเชื่อให้คล้อยตาม และปฏิบัติงานให้ได้ตามวัตถุประสงค์ เพื่อให้เกิดผลตามจุดมุ่งหมาย ลดความขัดแย้ง และสร้างความพึงพอใจแก่ผู้ตาม สอดคล้องกับ Donaldson (2001, p.41) ที่กล่าวว่า การที่ผู้นำใช้ความสามารถในการทำให้ผู้ตามมีความเชื่อ ความคิดและยอมทำตาม ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำกับผู้ตาม ดังนั้นความสามารถในการจูงใจผู้อื่น สามารถสร้างวิสัยทัศน์ สามารถตัดสินใจได้อย่างเหมาะสม เมื่อต้องเผชิญกับสถานการณ์ที่ไม่แน่นอน และสามารถทำให้ผู้ตามทำงานอย่างมีขวัญและกำลังใจ จึงเป็นการแสดงพฤติกรรมความมีภาวะผู้นำที่สำคัญเป็นอย่างยิ่งในปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็นบุคคลระดับไหน ประกอบอาชีพอะไรก็ตามที่ต้องมีการติดต่อสื่อสารและร่วมงานกับผู้อื่น

ในการจะให้ทนายความปฏิบัติตามข้อบังคับของสหภาพทนายความว่าด้วยมรรยาททนายความ พ.ศ. 2529 ทนายความจะต้องพัฒนาตนเองให้มีภาวะผู้นำมีความมุ่งมั่นที่จะปฏิบัติงานในหน้าที่ให้เกิดความยุติธรรม คุณธรรม และจริยธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งต้องไม่ฝ่าฝืน หรือไม่ปฏิบัติตามข้อบังคับข้อใดข้อหนึ่ง และต้องไม่ประพฤติผิดมรรยาททนายความ ได้แก่ มรรยาทต่อศาลและในศาล มรรยาทต่อตัวความ มรรยาทต่อทนายความด้วยกัน ต่อประชาชนผู้มีอรรถคดี หรืออื่นๆ มรรยาทในการแต่งกาย มรรยาทในการปฏิบัติตามคำสั่งตามกฎหมายและข้อบังคับ (ราชกิจจานุเบกษา ฉบับพิเศษ เล่ม 103 ตอนที่ 25 ลว. 18 กุมภาพันธ์ 2529) ในกระบวนการยุติธรรมของไทยปัจจุบัน พบว่าผู้ประกอบอาชีพทนายความมีจำนวนมากทั่วราชอาณาจักรไทย และทนายความแต่ละคนก็มีความรู้ ความเข้าใจ ในตัวบทกฎหมายแตกต่างกัน ในขณะที่เดียวกันทักษะ และประสบการณ์พิจารณาคดีสำหรับผู้มีอรรถคดีก็มากน้อยแตกต่างกัน ยิ่งมีคดีความเกี่ยวกับปัญหาการเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมในโลกยุคโลกาภิวัตน์ที่หลากหลายมากมายสอดคล้องกับสภาพการณ์ของโลกในปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของโลกยุคโลกาภิวัตน์เป็นผลให้ประเทศไทยจะต้องมีการปรับเปลี่ยนบทบาทในการแข่งขันกับประเทศต่างๆ ในเวทีโลกเพราะในปัจจุบันทุกๆ องค์การต้องเผชิญกับสภาวะการเปลี่ยนแปลง (รัตติกรณ์ จงวิศาล. 2550 : 1) ทั้งในด้านการศึกษา เศรษฐกิจ สังคม การเมือง การค้า ประชากรและสิ่งแวดล้อม การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการ

สร้างและพัฒนาคนไทยทั้งมวล (พรพิพัฒน์ เพิ่มผล, 2545 หน้า 2) ประเทศจะเจริญก้าวหน้าหรือล้าหลังเพียงใดย่อมขึ้นอยู่กับความรู้ ความสามารถ อุปนิสัยใจคอของคนในชาติเป็นส่วนรวม คุณสมบัติของพลเมืองในชาติจะเป็นอย่างไรขึ้นอยู่กับการศึกษา การจัดการศึกษาในยุคของความเปลี่ยนแปลงและโลกไร้พรมแดน ต้องทำให้คนเป็นผู้ที่มีความแข็งแกร่งทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ

การศึกษาในประเทศไทยได้มีการเปลี่ยนแปลงและมีการพัฒนามาตลอดเวลานักการศึกษาเชื่อว่าการศึกษา มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาประเทศในด้านต่างๆ (สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ, 2546 หน้า 1) ดังนั้นทุกประเทศในโลกจึงมุ่งจัดการศึกษาให้มีคุณภาพและในทุกสังคมจำเป็นต้องให้การศึกษาแก่สมาชิกใหม่ เพื่อสืบทอดคุณลักษณะและวัฒนธรรมอันดีงามของสังคม โดยผ่านสถาบันการศึกษาและจะต้องเป็นการศึกษาที่สอดคล้องกับภาวะของสังคม เศรษฐกิจตลอดจนความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เพื่อให้ผู้เรียนมีคุณภาพที่น่าพอใจและมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ การศึกษาของไทยได้เจริญก้าวหน้ามาเป็นลำดับ ทั้งในด้านปรัชญา แนวคิดโครงสร้างระบบ การศึกษา การบริหารการศึกษา หลักสูตร และการจัดการเรียนการสอน กล่าวได้ว่ากระบวนการพัฒนาการศึกษาต้องอาศัยกาลเวลา โดยมีบริบททางด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมทั้งภายในและภายนอกประเทศเป็นตัวเร่งในการพัฒนา ทนายความ ซึ่งเป็นอาชีพที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมในการว่าต่าง แยกต่าง แก่ผู้มี อรรถคดีในศาล ในประเทศไทยวิชาชีพที่ใกล้ผู้คนมากที่สุด และจะช่วยผู้คนเรื่องการ ช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมายคือวิชาชีพทนายความ ถ้าท่านรับราชการท่านก็ต้องอยู่ ฝ่ายหนึ่ง เป็นผู้พิพากษาก็ต้องเป็นกลาง ตำรวจก็ต้องอยู่ฝ่ายหนึ่ง เป็นอัยการเอาคนเลว เข้าคุก แต่ทนายความนั้นมีทั้งใจทักและจำเลย จึงต้องเตรียมพร้อมทั้งสองด้าน และ โดยเฉพาะเรื่องความขัดแย้งของผลประโยชน์ ทนายความต้องรู้และยึดถือเรื่องความ ซื่อสัตย์ต่อลูกค้าความไว้เป็นส่วนสำคัญอย่างยิ่งยวดการอยู่ร่วมกันของประชากรจึงกลายเป็นสังคมมนุษย์ ยิ่งมีจำนวนประชากรมากขึ้น ปัญหาหรือข้อขัดแย้งก็จะเกิดมากด้วย เช่นกันกระบวนการทางกฎหมายมีขั้นตอนที่สลับซับซ้อนประชาชนผู้มีอรรถคดีที่ไม่มี ความรู้ทางด้านกฎหมาย จึงจำเป็นที่จะต้องมีความรู้ ความเชี่ยวชาญ ความ ซำนาญและเข้าใจในด้านกฎหมายที่เรียกว่า “ผู้ประกอบวิชาชีพทนายความ” หรือ “ทนายความ” นั่นเอง ทำหน้าที่ว่าต่างแยกต่างและเป็นตัวแทนในการใช้กฎหมาย โดยมี เจตนารมณ์สำคัญเพื่อให้ทุกคนได้รับความเป็นธรรมภายใต้กฎหมายเดียวกัน ประชาชนผู้มี

อรรถคดีย่อมต้องการผลคดีที่เป็นประโยชน์แก่ตนเองเป็นสำคัญ ดังนั้นการให้ทนายความ เป็นตัวแทนของตนในการรักษาลิทธิและประโยชน์ส่วนบุคคลจึงเป็น ลิทธิขั้นพื้นฐานที่ ทุกคนมีสิทธิพึงพาได้ เพื่อให้การใช้กฎหมายเป็นระบบตามกระบวนการยุติธรรม และให้ ความเป็นธรรมแก่ทุกฝ่าย ดังกล่าวข้างต้น จะต้องให้การฝึกอบรมความรู้ ทักษะ ความสามารถและจริยธรรม จรรยาบรรณวิชาชีพแก่ผู้ประกอบการวิชาชีพทนายความอย่าง เข้มข้นและต่อเนื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งสภาพทนายความ ซึ่งจะต้องมีบทบาทในการดูแล ควบคุมพฤติกรรม บทบาท และหน้าที่ของทนายความที่วราชอาณาจักร ต้องมีมาตรการ ในการพัฒนาทนายความให้มีภาวะผู้นำ มีคุณธรรม จริยธรรม และรับผิดชอบต่อหน้าที่ ตลอดจนช่วยแก้ปัญหาที่อาจเกิดขึ้นกับผู้ประกอบวิชาชีพทนายความ แต่ในปัจจุบัน สภาพทนายและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องยังไม่ได้ดำเนินการพัฒนาทนายความเท่าที่ควร ในปัจจุบันผู้ประกอบการอาชีพทนายความในประเทศไทยมีจำนวนมากรับว่าความทั่ว ราชอาณาจักร โดยบุคคลเหล่านี้จะเป็นผู้ที่สภาพทนายความได้รับจดทะเบียน และออก ใบอนุญาตให้เป็นทนายความ ตามพระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ. 2528 แต่ในปัจจุบัน จะพบว่าผู้ประกอบการอาชีพทนายความจะมีความรู้ความสามารถ และหลักการกฎหมายใน การว่าต่าง แก่ต่าง และเป็นตัวแทนในการใช้กฎหมายในการพิจารณาอรรถคดีเหมือนกัน แต่จะแตกต่างกันในด้านบุคลิกภาพ มารยาท คุณธรรม จริยธรรมและความรับผิดชอบ นอกจากนี้ยังพบว่ามาตรฐานในการประกอบอาชีพหรือว่าความต่างกัน อาจจะมีสื่บ เนื่องมาจากขาดประสบการณ์ในการว่าความ การฝึกฝนอบรมความรู้ ทักษะ อื่นๆ อีก ทั้งยังไม่มีรูปแบบการพัฒนาที่ชัดเจน จึงทำให้ผู้ประกอบการอาชีพทนายความ บางราย รวมกลุ่มตั้งเป็นสำนักทนายความที่มีสมาชิกเป็นจำนวนมาก บางรายก็เป็นทนายความ อิสระ ผู้วิจัย ได้เล็งเห็นความสำคัญ และความจำเป็นที่ผู้ประกอบการวิชาชีพทนายความต้อง มีภาวะผู้นำตามองค์ประกอบภาวะผู้นำของทนายความที่ได้ศึกษา และสังเคราะห์จาก เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จึงมีวัตถุประสงค์ที่จะสร้างนวัตกรรมขึ้นมาเพื่อให้เป็น ทางเลือกใหม่ โดยการพัฒนารูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทนายความ เพื่อจะใช้เป็น นวัตกรรมในการพัฒนาทนายความให้มีภาวะผู้นำ อันจะก่อให้เกิดประโยชน์ทั้งด้านอาชีพ ทนายความและเป็นประโยชน์ต่อประชาชนที่ประสบปัญหาเกี่ยวกับคดีความให้ได้รับความ เป็นธรรม

ด้วยเหตุผลดังกล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยได้ศึกษาและวิเคราะห์องค์ประกอบภาวะ ผู้นำของทนายความเป็นเบื้องต้นได้องค์ประกอบหลักคือด้านความรู้และประสบการณ์ใน

วิชาชีพทนายความ ด้านการพัฒนาตนเกี่ยวกับความรู้และทักษะในการว่าความด้าน บุคลิกภาพและมารยาทของทนายความ ด้านความรับผิดชอบของการเป็นนักกฎหมาย ด้านคุณธรรมและจริยธรรมของทนายความ และผู้วิจัยได้สร้างและพัฒนารูปแบบการ พัฒนาภาวะผู้นำของทนายความ ตามองค์ประกอบที่สังเคราะห์ได้แล้วนำไปทดลองใช้ พัฒนาภาวะผู้นำของทนายความ ผลของการทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำของ ทนายความจะทำให้ได้รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำของทนายความที่เหมาะสมและมี ประสิทธิภาพ เป็นสารสนเทศให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับผู้ประกอบวิชาชีพทนายความ นำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาภาวะผู้นำของทนายความต่อไป

คำถามการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ได้ตั้งคำถามการวิจัยไว้ ดังนี้

1. ภาวะผู้นำของทนายความในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีองค์ประกอบ อะไรบ้าง แต่ละองค์ประกอบมีลักษณะอย่างไร
2. รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำของทนายความ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีส่วนประกอบอะไรบ้าง
3. รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำของทนายความ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่พัฒนาขึ้นจากการวิจัยครั้งนี้มีประสิทธิผลหรือไม่ เพียงใด

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์องค์ประกอบภาวะผู้นำของทนายความ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
2. เพื่อสร้างและพัฒนา รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำของทนายความ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
3. เพื่อตรวจสอบประสิทธิผลของรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำของ ทนายความ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยการนำไปทดลองใช้

ความสำคัญของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดความสำคัญของการวิจัยไว้ดังนี้

1. ทำให้ทราบองค์ประกอบของภาวะผู้นำของนายความที่สอดคล้องกับบริบทสังคม ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและสามารถนำไปพัฒนาภาวะผู้นำของนายความให้เกิดประสิทธิผล
2. ได้รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำของนายความ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่เหมาะสมและมีประสิทธิผล เป็นสารสนเทศให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับผู้ประกอบวิชาชีพนายความ นำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาภาวะผู้นำของนายความ
3. สภานายความสามารถนำรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำของนายความไปพัฒนาภาวะผู้นำของนายความ ให้มีภาวะผู้นำที่สูงขึ้น

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัยไว้ดังนี้

1. ขอบเขตของประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ประกอบด้วย

- 1.1 ประชากรการวิจัยที่ใช้ในขั้นตอนของการสำรวจ ได้แก่ นายความ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประจำปี พ.ศ. 2557 จำนวน 5,779 คน โดยแบ่งเป็นภาค 3 จำนวน 2,860 คน ภาค 4 จำนวน 2,919 คน
- 1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในขั้นตอนการสำรวจโดยตอบแบบสอบถาม ได้แก่ นายความ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ กำหนดกลุ่มตัวอย่างจากตารางสำเร็จรูป (บุญชม ศรีสะอาด. 2543 หน้า 38) จำนวน 300 คนแยกเป็นนายความสังกัดภาค 3 จำนวน 120 คน และ ภาค 4 จำนวน 180 คน
- 1.3 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำของนายความ ได้แก่ ผู้ประกอบอาชีพนายความในจังหวัดนครพนมและจังหวัดสกลนคร จำนวน 30 คน จำแนกเป็นจังหวัดนครพนม 15 คน และจังหวัดสกลนคร 15 คน ได้มาโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling Random)

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

2.1 องค์ประกอบภาวะผู้นำของทนายความ ได้จากการวิเคราะห์ และสังเคราะห์จากแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (ลัก กอแสงเรือง, 2550 สภาทนายความ, 2528 ข้อบังคับสภาทนายความ, 2529 ประธาน ดวงรัตน์, 2529 เปรม ตินสุลานนท์, 2528) มี 5 องค์ประกอบได้แก่

- 2.1.1 ด้านความรู้และประสบการณ์ในวิชาชีพทนายความ
- 2.1.2 ด้านการพัฒนาตนเกี่ยวกับความรู้และทักษะในการว่าความ
- 2.1.3 ด้านบุคลิกภาพและมารยาทของทนายความ
- 2.1.4 ด้านความรับผิดชอบของการเป็นนักกฎหมาย
- 2.1.5 ด้านคุณธรรมและจริยธรรมของทนายความ

2.2 แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำของทนายความ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีทางเลือกการพัฒนาประกอบด้วย 5 แนวทาง คือ 1) การฝึกฝนด้วยตนเอง 2) การสร้างสมประสบการณ์ 3) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภายในกลุ่ม 4) การฝึกอบรมและ 5) การฝึกปฏิบัติจริง

3. ขอบเขตด้านวิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยในลักษณะการวิจัยและพัฒนา รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำของทนายความ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือเกี่ยวกับสร้างองค์ประกอบภาวะผู้นำของทนายความ สร้างและพัฒนา รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำของทนายความ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตรวจสอบประสิทธิผลของรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำของทนายความ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยการนำไปทดลองใช้

4. ขอบเขตด้านระยะเวลา

ผู้วิจัยได้กำหนดระยะเวลาในการวิจัย ดังนี้

ระยะที่ 1 การวิเคราะห์องค์ประกอบและรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำของทนายความ ดำเนินการระหว่าง เดือน พฤศจิกายน 2557 ถึง มกราคม 2558

ระยะที่ 2 การสร้างและพัฒนา รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำของทนายความ ดำเนินการระหว่าง เดือน กุมภาพันธ์ 2558 ถึง พฤษภาคม 2558

ระยะที่ 3 การทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำของทนายความ

ดำเนินการระหว่าง เดือน มิถุนายน 2558 ถึง พฤศจิกายน 2558

กรอบแนวคิดการวิจัย

ในการวิจัยเรื่องรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำของทนายความ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัยจากการอธิบายและวิเคราะห์เอกสารได้ ดังนี้

1. กรอบแนวคิดองค์ประกอบภาวะผู้นำของทนายความ จากการศึกษาดูเอกสารที่เกี่ยวข้อง (สัก กอแสงเรือง (2550) ; ประธาน ดวงรัตน์ (2529) ; สภาทนายความ (2529) ; เปรม ดิถสุสานนท์ (2528) ได้องค์ประกอบภาวะผู้นำของทนายความ 5 ด้าน ดังนี้

- 1.1 ด้านความรู้และประสบการณ์ในวิชาชีพทนายความ
- 1.2 ด้านการพัฒนาตนเกี่ยวกับความรู้และทักษะในการว่าความ
- 1.3 ด้านบุคลิกภาพและมารยาทของทนายความ
- 1.4 ด้านความรับผิดชอบของการเป็นนักกฎหมาย
- 1.5 ด้านคุณธรรมและจริยธรรมของทนายความ

2. กรอบแนวคิดแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำ ตามแนวคิดของ เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์ (2539) อรุณ รัชธรรม (2541) นงลักษณ์ สิ้นสืบผล (2542) จงกลณี ชูติมา เทวินทร์ (2544) ทิพาวดี เมฆสุวรรณ (2544) กัลยรัตน์ เมืองสง (2550) Dossier (2010) Truelove (1992) Dubrin (1995) สังเคราะห์วิธีการพัฒนาภาวะผู้นำของทนายความได้ 5 แนวทาง ดังนี้

- 2.1 การพัฒนาด้วยตนเอง
- 2.2 การสร้างประสบการณ์
- 2.3 การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภายในกลุ่ม
- 2.4 การฝึกอบรม
- 2.5 การฝึกปฏิบัติจริง

กรอบแนวคิด

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

นิยามศัพท์เฉพาะ

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นิยามศัพท์เฉพาะไว้ดังนี้

1. รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำของทนายความ หมายถึง แบบแผนเพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาภาวะผู้นำของทนายความ ประกอบด้วย หลักการของรูปแบบ วัตถุประสงค์ของรูปแบบ เนื้อหาของรูปแบบ กระบวนการพัฒนาและการประเมินผลดังต่อไปนี้

1.1 หลักการของรูปแบบ หมายถึง แนวคิดที่ใช้เป็นหลักในการพัฒนาภาวะผู้นำของทนายความในภาคตะวันออกเฉียงเหนือโดยยึดแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับภาวะผู้นำ

1.2 วัตถุประสงค์ของรูปแบบ หมายถึง การกำหนดเป้าหมายหรือผลลัพธ์ที่ต้องการให้บรรลุผลของการพัฒนาจากการนำรูปแบบไปใช้ในการพัฒนาภาวะผู้นำของทนายความในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

1.3 เนื้อหาของรูปแบบหมายถึงเนื้อหาสาระในเอกสารประกอบการพัฒนาภาวะผู้นำของทนายความในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ทั้ง 5 ชุด ประกอบด้วย 1. ด้านความรู้และประสบการณ์ในวิชาชีพทนายความ 2. ด้านการพัฒนาตนเองเกี่ยวกับความรู้และทักษะในการว่าความ 3. ด้านบุคลิกภาพและมารยาทของทนายความ 4. ด้านความรับผิดชอบของการเป็นนักกฎหมาย 5. ด้านคุณธรรมและจริยธรรมของทนายความ

1.4 กระบวนการพัฒนา หมายถึง วิธีการที่ใช้ในการพัฒนาภาวะผู้นำของทนายความ โดยแบ่งการดำเนินงานออกเป็น 3 ระยะคือ ระยะที่ 1 ประเมินผู้เข้ารับการพัฒนาตนเอง ก่อนการศึกษาคู่มือ ระยะที่ 2 ผู้รับการพัฒนาตนเองศึกษาเอกสารคู่มือการพัฒนาภาวะผู้นำของทนายความ ชุดที่ 1 – ชุดที่ 5 ระยะที่ 3 การติดตามและประเมินผล

1.5 การประเมินผล หมายถึง การดำเนินการที่เกิดขึ้นในแต่ละกิจกรรมและรวบรวมเพื่อทำการประเมินผลในรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำของทนายความในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้

2. ภาวะผู้นำของทนายความ หมายถึง ความสามารถในการปฏิบัติงานด้านกระบวนการยุติธรรม ที่แสดงให้เห็นถึงการกำหนดเป้าหมายของการดำเนินกิจกรรมด้านวิชาชีพทนายความ ที่เป็นการกระตุ้น ส่งเสริม และพัฒนางานของทนายความ ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ คือ 1) ด้านความรู้และประสบการณ์ในวิชาชีพทนายความ

2) ด้านการพัฒนาตนเองเกี่ยวกับความรู้และทักษะในการว่าความ 3) ด้านบุคลิกภาพและมารยาทของทนายความ 4) ด้านความรับผิดชอบของการเป็นนักกฎหมาย 5) ด้านคุณธรรมและจริยธรรมของทนายความดังนี้

2.1 ความรู้และประสบการณ์ในวิชาชีพทนายความ หมายถึงการเป็นผู้ที่มีความรู้และประสบการณ์ในกฎหมาย ระเบียบ ประกาศ ข้อบังคับต่างๆ ในกระบวนการศาลยุติธรรม การที่ทนายความเข้ารับการศึกษาอบรม ทางด้านกฎหมาย การพิพากษาคดี การว่าความจากหน่วยงาน และองค์กรที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนการสังเกตและฝึกปฏิบัติเรียนรู้จากสถานการณ์จริงในการพิพากษาคดีในกระบวนการยุติธรรม ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบย่อยคือ มีความรู้และทักษะในการดำเนินการกระบวนการยุติธรรม สร้างจิตสำนึกการเป็นทนายความ การปฏิบัติตามข้อบังคับสภาทนายความ ความรู้และประสบการณ์ในวิชาชีพทนายความ

2.2 การพัฒนาตนเองเกี่ยวกับความรู้และทักษะในการว่าความหมายถึงการที่ทนายความฝึกฝน และพัฒนาตนเองให้มีความรู้ และทักษะในการว่าความ การที่ทนายความซึ่งเป็นวิชาชีพอิสระเข้าร่วมทำหน้าที่ ร่วมกับพนักงานสอบสวน อัยการและศาล ในการพดุงความถูกต้อง เป็นธรรมของกระบวนการยุติธรรมและทำการเป็นไปตามกรอบของอำนาจหน้าที่ภายใต้รัฐธรรมนูญและกฎหมายประกอบด้วยการพัฒนาใน 4 องค์ประกอบย่อยคือ พัฒนาตนเองด้านการว่าความ มีความรู้ความสามารถในงานคดีความ มีความรู้เกี่ยวกับระเบียบ ประกาศ ข้อบังคับต่างๆ ในราชการศาลยุติธรรม มีความรู้และทักษะเกี่ยวกับการว่าความในคดีความต่างๆ

2.3 บุคลิกภาพและมารยาทของทนายความหมายถึงการพัฒนาตนเองของทนายความในด้านบุคลิกลักษณะ ท่าทาง กิริยาและมารยาทประกอบด้วย 5 องค์ประกอบย่อย ดังนี้ มีบุคลิกภาพดี สุภาพอ่อนโยน วางตนเหมาะสมกับอาชีพ มีมารยาทต่อศาล มีมารยาทต่อศาลตำรวจ มีความมีมารยาทต่อทนายความด้วยกัน มีมารยาทในการแต่งกาย

2.4 ความรับผิดชอบของการเป็นนักกฎหมายหมายถึงพฤติกรรมที่แสดงออกถึงการเอาใจใส่ ต่อบทบาทหน้าที่ของตนในหน้าที่ของทนายความ มี 2 องค์ประกอบย่อย ดังนี้ มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ ความมีวินัยและเอาใจใส่ต่องาน

2.5 คุณธรรม จริยธรรมของทนายความหมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกถึงความมีคุณธรรม และจริยธรรม ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบย่อย ดังนี้ มีความ

ชื่อสัตย์สุจริต มีความประพฤติดี มีมนุษยสัมพันธ์ มีคุณธรรมและจริยธรรม

3. ทัศนคติ หมายถึง ผู้ที่สภานายความได้รับจดทะเบียน และออกใบอนุญาตให้เป็นทนายความ ตามพระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ. 2528 และปฏิบัติงานอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

4. คู่มือการพัฒนาภาวะผู้นำของทนายความหมายถึง เอกสารการพัฒนาที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากองค์ประกอบภาวะผู้นำของทนายความเพื่อนำมาเป็นเนื้อหาที่ใช้ในการพัฒนาภาวะผู้นำของทนายความประกอบด้วย 5 ชุด ได้แก่ ชุดที่ 1 ด้านความรู้และประสบการณ์ในวิชาชีพทนายความ ชุดที่ 2 ด้านการพัฒนาตนเองเกี่ยวกับความรู้และทักษะในการว่าความ ชุดที่ 3 ด้านบุคลิกภาพและมารยาทของทนายความ ชุดที่ 4 ด้านความรู้ผิดชอบของการเป็นนักกฎหมาย ชุดที่ 5 ด้านคุณธรรมและจริยธรรมของทนายความ

5. ประสิทธิภาพของรูปแบบการพัฒนา หมายถึง ผลสัมฤทธิ์ด้านความรู้ของผู้รับการพัฒนาภาวะผู้นำของทนายความ โดยพิจารณาจากการที่ทนายความที่เข้ารับการพัฒนาภาวะผู้นำของทนายความที่เข้ารับการพัฒนาตนเองด้วยการเรียนรู้ด้วยตนเองสูงกว่าก่อนการพัฒนาตนเองด้วยการเรียนรู้ด้วยตนเอง